

ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО, КРАЄЗНАВЦЯ ТА ПЕДАГОГА

7 квітня 2017 року минає 100 років з дня народження видатного педагога, вченого зі світовим визнанням, творчий шлях якого тісно пов'язаний з роботою в УжНУ, доцента Юрія Михайловича Сака.

Класична філологія, одна з найдавніших філологічних дисциплін, має в Ужгородському університеті славні традиції, що сягають часів його заснування. За 60 років історії класичної філології в цьому виші свої сили та вміння віддали науці прекрасні фахівці університету доценти: Ю. Сак, А. Ігнат, О. Яцина, С. Войтович, Й. Баглай, М. Орос.

Серед найзначніших науковців, які стояли біля витоків класичної філології університету, ким кафедра класичної та румунської філології пишається і понині, був відомий український учений, доцент Ужгородського університету, гордість вітчизняної класичної філології, педагог за покликанням, чудова Людина, Юрій Сак.

Юрій Михайлович народився 7 квітня 1917 року у с. Брід Іршавського району Закарпатської області в багатодітній сім'ї. Хоча народився у сонячний, весняний, благовісний день, дитинство його було не з легких. Ще маленьким втратив батька. Мати залишилася із дванадцятьма дітьми, і Юрій був наймолодшим. Як часто нам розповідав, довелося пережити і холод, і голод, із дванадцяти дітей вижило лише шестеро.

Поряд із батьківською хатиною знаходилася сільська початкова школа, і малий Юрко часто босоніж по снігу бігав у цю школу і там, причаївшись збоку на лаві, жадібно поглинав ази знань. Його здібності помітив сільський учитель, що зодягнув, зігрів хлопчика, а згодом, після закінчення школи, допоміг влаштувати його в Ужгородську гімназію. Юрій Михайлович на все життя зберіг у серці вдячність своєму першому вчителю та пошану до нього. Не було такого року, щоб він на свято Всіх Святих не відвідав могили свого наставника.

Після закінчення гімназії з 1936 по 1941 рр. навчався у Празькому та Дебреценському університетах, де отримав диплом із кваліфікацією викладача латинської мови і літератури. З 1941 по 1942 рр. працював в Ужгородській гімназії, згодом служив у лавах угорської армії. У 1946 році Юрія Михайловича запрошують на роботу у новоорганізований Ужгородський університет, де він працював аж до останніх днів свого життя і пройшов шлях від викладача до доцента кафедри

класичних мов. У 1965-1975 рр. був завідувачем кафедри французької філології та класичних мов.

Працюючи в університеті, Ю. М. Сак плідно поєднує педагогічну роботу з науковою. Новим словом у галузі класичної філології стала його кандидатська дисертація «Сатири Персія», яку він успішно захистив при Київському державному університеті ім. Тараса Шевченка. Наукова цінність цього дослідження вагома: Юрій Михайлович уперше окреслив соціально-політичну спрямованість сатир Персія та дослідив особливості їх лінгвостилістики. Дисертаційне дослідження містить здійснений Ю. М. Саком переклад сатир Персія українською мовою, що супроводжуються коротким текстологічним коментарем.

Спадщина Ю. Сака у царині науки значна. Перед усім він як філолог-класик працював над перекладами творів латинських авторів Горація, Луцилія та інших. Проте Ю. М. Сак не обмежувався лише античною проблематикою. Він також наполегливо займався дослідженням латиномовних пам'яток Середньовіччя, епохи Відродження та пізніших часів. Саме це спонукало його зайнятися дослідженням інкунабул та стародруків, що знаходилися в архівних фондах бібліотеки Ужгородського університету. Інкунабули – це найдавніші книги (дослівно «колискові»), що видавалися у країнах Західної Європи від початків книгодрукування аж до 1500 року. Усвідомлюючи наукову цінність таких джерел (саме кількістю інкунабул значною мірою визначається рейтинг тієї чи іншої національної бібліотеки), Ю. М. Сак у результаті копіткої науково-дослідницької праці видав у 1974 році книжку під назвою «Інкунабули бібліотеки Ужгородського державного університету». У праці подано докладний науковий опис наявних інкунабул, текст супроводжується численними ілюстраціями. Крім того, Ю. М. Сак подав перелік 19 відсутніх у бібліотеці інкунабул. Звичайно, така цінна праця не могла залишитися непоміченою, - про її наукову вартість свідчить те, що ця книга була зафіксована у бібліоколекторі Оксфордського університету в Англії і викликала позитивні відгуки як українських, так і зарубіжних учених.

Вагомим внеском у науку є розвідки Ю. Сака про закарпатських письменників, що писали свої твори новолатинською мовою – І. Пастелія, І. Базиловича, І. Фогарашія та інших. Його захоплювали проблеми використання античних мотивів, образів у творчості закарпатських письменників минулих століть – І. Базиловича, І. Пастелія, М. Лучкая, О. Духновича, В. Довговича та інших. Перу Ю. М. Сака належить низка цінних наукових праць: «Античні мотиви у творчості О. Духновича» (Пряшів, 1975), «Переклад латинських віршів Василя Довговича» (Пряшів, 1982). У співавторстві з професором П. М. Лизанцем, Юрій Михайлович видав український переклад «Граматика слов'яно-руської» М. Лучкая (Київ, 1989). Будучи дослідником із різносторонніми науковими зацікавленнями, бере участь в укладанні та редагуванні словників, зокрема угорсько-українського та українсько-угорського, що з'явилися друком у Будапешті.

Юрій Михайлович належав до тих щасливих людей, у яких праця співпала з улюбленим заняттям, які знайшли себе у житті.

Тривала робота над інкунабулами привела Ю. Сака на думку зайнятися дослідженням рукописних фондів бібліотеки Ужгородського університету, значна частина яких написана латинською мовою. Чимало років присвятив він праці над дешифруванням та перекладом твору нашого славетного земляка, відомого історіографа зі світовим іменем Михайла Лучкая «Historia Carpato-Ruthenorum». Можна тільки уявити, скільки здоров'я, сил та копіткої праці Юрія Сака пішло на переклад цього твору! Вчений залишив землякам безцінний дар – український переклад I, II та частини IV – го томів цієї цінної праці. Його газетні публікації, присвячені роботі над перекладом, пройняті великим патріотизмом, глибокою повагою до простих трудівників. Серед цих публікацій хочеться особливо виділити статті: «Рукопис «Історії» М. Лучкая» («Закарпатська правда», 1963); «Видатний земляк» («Радянський студент», 1979); «Загадка Михайла Лучкая» («Закарпатська правда», 1997). Зодягнувши твір в «українську одежину», він послужив справі піднесення честі та гідності свого народу. Більшість колег, котрі знали Юрія Михайловича, згадують про його виняткову порядність, інтелігентність, високу культуру. Хочеться наголосити на ще одній, дуже важливій рисі цієї людини – незмірній любові до рідного краю. Саме патріотизм, любов до рідної землі дали йому наснагу здійснити таку колосальну працю – «перевдягнути» латиномовну працю М. Лучкая в українську «одежу», щоб кожен українець-русин міг усвідомити своє коріння, гордитися своєю історією. Мало кому відомо, що якби не старання Юрія Михайловича, який свого часу врятував рукопис «Історії», ця праця значилася б у списку відсутніх.

Працював Юрій Михайлович і над перекладом творчості інших закарпатських авторів, принагідно виписуючи в окремі зошити новолатинські слова, плануючи в перспективі укласти словник новолатинської мови. Саме цю ідею Юрія Михайловича згодом підтримали доценти кафедри класичної та румунської філології Михайло Орос та Йосип Баглай. На даний момент філологічно-класичні кафедри, продовжуючи ідею своїх колег-попередників, працюють над комплексною кафедральною тематикою «Укладання словника новолатинської мови» (на базі праць М. Лучкая, І. Базиловича, І. Довговича).

Ю. М. Сака, як дослідника, характеризує сумлінність, серйозне наукове обґрунтування досліджуваних фактів, документальність. У його науковому доробку 150 наукових праць, більшість з яких опублікована в українських і зарубіжних виданнях.

Учений не тільки володів величезним запасом знань, але й умів ці знання донести до студентів. Недаремно протягом багатьох років його обирали головою методичної ради факультету. Педагогічний хист Юрія Михайловича виявлявся і в шанобливому ставленні до студентів, умінні у кожному розгледіти особистість.

Упродовж багатьох років Ю. М. Сак очолював кафедральну групу, яка працювала над комплексною науковою темою «Дешифрування та переклад «Історії карпатських русинів» М. Лучкая», керував науковою роботою студентів, брав участь у численних міжнародних наукових конференціях. Така його діяльність, звичайно, не могла залишитись непоміченою. За активну навчально-виховну,

наукову та громадську роботу вченого було нагороджено шістьма медалями та Почесною грамотою Міністерства освіти України.

Колишні студенти з шанобою та повагою згадують свого улюбленого викладача Юрія Михайловича. З такою ж теплотою згадують його колеги з кафедри класичної та румунської філології, що мали щастя з ним спілкуватися та працювати протягом багатьох років. Вже й не злічити, скільком із нас він допоміг порадою, добрим словом, ділом. З такою людиною було приємно спілкуватися і працювати.

Перерахувати і пригадати все, зроблене Юрієм Михайловичем, у невеликій статті неможливо. Але й те, що сказано, дає право вважати його визначним науковцем, чудовим педагогом, справжнім патріотом України та, без сумніву, патріархом класичної філології Закарпаття.

Емілія Швед,
доцент,
завідувач кафедри
класичної та румунської філології УжНУ

УДК 811.111'271+81'37

ETIQUETTE IN MODERN ENGLISH: SOCIAL SETTING

Myroslava Fabian

Uzhhorod National University

Theoretical background

For the linguist, language seems particularly interesting and valuable: it helps understand the nature of human thoughts; it serves as a principal means of both human communication and maintaining interpersonal relationships; it makes teaching/learning processes possible; it brings humans closer to the achievements and discoveries the world over; it teaches humans to love and value the world they live in as well as people they are surrounded by; it makes humans believe in eternal social and moral standards; it is a tool with the help of which humans can get acquainted with new and never - ending findings in their everyday lives, business activities and cross – cultural communication. For the linguist, language is both the end and means of his/ her study: he/she analyzes the language by using it. Language is usually studied as: 1) a formal system, 2) a human phenomenon and 3) a social phenomenon. It gives grounds for both theoretical and practical applications of linguistics, such as further studies of multilingualism, foreign language teaching, theory and practice of translation, discourse analysis, dictionary compiling, comparative and communicative linguistics, etc.